

**Notat om Arbejdsskadestyrelsens erfaringer
med behandling af sager om styren m.v.
i perioden 20. februar 2011 – 31. oktober 2012**

3. december 2012

Indhold

1. Sammenfatning	3
2. Hvad er styren?	4
3. Hvad er en arbejdsskade i lovens forstand?	5
3.1 Særligt om erhvervssygdomme	5
4. Arbejdsskadestyrelsens behandling af sagerne	5
4.1 "Helbredseffekter af styren" – notat ved Professor Ph.d. Henrik A. Kolstad m.fl.	6
4.2 Sagsbehandling	6
4.3 Undersøgelser hos speciallæger.....	7
5. De 417 sager	7
5.1 Afgørelser	8
5.2. Diagnoser.....	9
5.3 Arbejdsmæssig påvirkning	10
5.4 De 38 anerkendte sager.....	11
5.5 De 335 styrensager.....	12
5.5.1 Styrensager fordelt på diagnose	12
5.5.2 Styrensager fordelt på arbejdsgiver	13
5.6 Særlige diagnoser og Erhvervssygdomsudvalgets behandling.....	13
5.6.1 Sager om forgiftning.....	14
5.6.2 Sager om kræft	14
5.6.3 Sager om hudsygdomme	14
5.6.4 Sager i Erhvervssygdomsudvalget.....	15

1. Sammenfatning

Berlingske Tidende og JyskeVestkysten bragte søndag den 20. februar 2011 flere artikler om arbejdsmiljøet hos LM Wind Power. Omdrejningspunktet for artiklerne var, at arbejdet med opløsningsmidlet styren havde gjort mange medarbejdere syge. Det gav anledning til en politisk og pressemæssig debat.

Beskæftigelsesministeren bad Arbejdsskadestyrelsen om at nedsætte en taskforce. Formålet var at sikre, at de borgere, der kunne være blevet syge af deres arbejde, blev undersøgt og fik den arbejdsskadeerstatning, som de i givet fald havde ret til. Arbejdsskadestyrelsen har behandlet følgende sager, som er blevet anmeldt efter 20. februar 2011:

- alle anmeldte sager om sygdomme for ansatte ved LM Wind Power
- alle anmeldte sager om sygdomme efter arbejde med styren ved andre arbejdsgivere.

Tabel 1. Sammenfatning

Antal sager i alt	417
- heraf anmeldt erhvervssygdom	402
- heraf anmeldt arbejdsulykke	15
Antal sager med påvirkningen styren	335
Antal sager forelagt for Erhvervssygdomsudvalget	18
Anerkendte sager	38

Herefter har Arbejdsskadestyrelsen analyseret sagerne, som er afgjort i perioden fra 20. februar 2011 til 31. oktober 2012.

Anmeldte sager

Alle, som havde mistanke om, at de kunne være blevet syge på grund af deres arbejde med styren, blev efter den 20. februar 2011 opfordret til at anmelde deres sygdom til Arbejdsskadestyrelsen. Mange har fulgt opfordringen og for en sikkerheds skyld anmeldt sygdomme og helbredsproblemer, som formentlig ikke normalt ville blive anmeldt som arbejdsskader. Det er blevet anmeldt sygdomme, som er opstået gennem en lang periode på op til 30 år tilbage i tid.

Arbejdsskadestyrelsen har herefter behandlet 417 sager for 329 tilskadekomne¹. 335 sager har vedrørt arbejdsmæssig påvirkning med styren. I størstedelen af sagerne har betingelserne for at anerkende en arbejdsskade ikke været opfyldt.

Anerkendte sager

Arbejdsskadestyrelsen har anerkendt en arbejdsskade i 38 sager, eller knap 10 procent af de anmeldte sager. 8 af de anerkendte sager handler om opløsningsmiddelforgiftning på grund af arbejdet med styren. I disse sager har der været tale om langvarig udsættelse for styren, som er begyndt i 1970'erne og 1980'erne, hvor der ikke var samme viden om de skadelige virkninger af arbejdet med disse stoffer som i dag. Der er desuden anerkendt et ulykkestilfælde med akut styrenforgiftning.

¹ Borgere, som anmelder en skade, benævnes 'tilskadekomne' i Arbejdsskadestyrelsen, uanset om den anmeldte skade kan anerkendes som en arbejdsskade eller ej. Nogle tilskadekomne har mere end én sag. Det skyldes, at Arbejdsskadestyrelsen opretter en sag for hver konstateret sygdom.

De øvrige anerkendte sager handler om sygdomme, som ikke er relateret til arbejdet med styren, herunder hudsygdomme, hørenedsættelser på grund af støj, sygdomme i bevægeapparatet, lungesygdomme og ulykkestilfælde.

Sammenhæng mellem arbejde med styren og udvikling af sygdom

Styren er et sundhedsskadeligt stof. Derfor er der i dag påbud om værnemidler ved arbejdet med styren. Der er ikke fremkommet ny viden om sammenhængen mellem arbejde med styren og udvikling af sygdom på baggrund af Arbejdsskadestyrelsens sagsbehandling af de 417 sager. Men den foreliggende viden er blevet bekræftet.

Behandlingen af sagerne har vist, at der i 192 sager ikke er stillet en diagnose, men at der i stedet er tale om en række forskellige symptomer og helbredsgener, der ikke i lægelig forstand udgør en egentlig sygdom.

I andre sager er der stillet diagnoser på kroniske sygdomme eller sygdomme der har vist sig ikke at være arbejdsrelaterede², og sagsbehandlingen har derfor afkræftet mistanken om, at sygdommen skulle være opstået på grund af arbejdet med styren.

Arbejdsskadestyrelsen har således løst den stillede opgave med en grundig sagsbehandling af 417 sager, der kom ind som følge af opfordringen til at anmelde sygdomme, som kunne være opstået efter arbejde med styren.

2. Hvad er styren?

Styren er et organisk opløsningsmiddel, der blandt andet anvendes til fremstilling af polystyren. Polystyren anvendes i plastindustrien til en lang række produkter samt til støbning af glasfiber ved for eksempel produktion af lystbåde og vindmøller.

Styren er tungere end luft og stiger derfor ikke til vejrs. Styren lugter meget kraftigt, selv ved meget lave doser, og kan derfor opleves som meget ubehageligt, selvom den skadelige påvirkning er lav. Styren er sundhedsskadeligt ved mange års daglig indånding eller ved meget høje doser, hvor der kan opstå akutte forgiftninger.

Styren omsættes meget hurtigt i organismen efter optagelse i kroppen, og det er derfor vanskeligt at måle den skadelige påvirkning ved blod- eller urinprøver.

Under arbejdet med styren i dag er der påbud om udsugning og om at anvende personlige værnemidler i form af motormaske eller friskluftforsynet åndedrætsværn. Derfor vil den skadelige påvirkning under arbejde med styren i dag være meget begrænset, hvis man efterlever retningslinjerne.

² Det er blandt andet nervesygdomme, psykiske sygdomme og andre sygdomme som for eksempel kroniske tarmsygdomme, sukkersyge, blodpropper eller bihulebetændelse.

3. Hvad er en arbejdsskade i lovens forstand?

Arbejdsskader kan både være erhvervssygdomme og ulykkestilfælde. For at få anerkendt en arbejdsskade skal to grundliggende krav begge være opfyldt:

1. Der skal være konstateret en skade. En erhvervssygdom skal være påvist i form af en diagnose stillet af en læge.
2. Skaden skal skyldes arbejdet. Der skal altså være årsagssammenhæng med arbejdet eller de forhold, det foregår under. Det betyder, at der skal være dokumentation for, at det er arbejdets forhold, som med overvejende sandsynlighed har medført skaden, og ikke andre konkurrerende årsager.

3.1 Særligt om erhvervssygdomme

Sygdomme bliver optaget på Arbejdsskadestyrelsens fortegnelse over erhvervssygdomme, hvis der er dokumentation for, at en bestemt arbejdsmæssig påvirkning medfører en stor risiko for at udvikle sygdommen. Hvis man har en sygdom, som står på fortegnelsen, og hvis man har været udsat for den bestemte påvirkning i tilstrækkeligt omfang, vil sygdommen blive anerkendt administrativt af Arbejdsskadestyrelsen som en erhvervssygdom.

En sygdom, som ikke kan anerkendes efter betingelserne i fortegnelsen, kan kun anerkendes som arbejdsskade efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget. Erhvervssygdomsudvalget rådgiver Arbejdsskadestyrelsen i konkrete sager med sygdomme eller arbejdsmæssige påvirkninger, der ikke er omfattet af fortegnelsen over erhvervssygdomme.

For at en sag udenfor fortegnelsen kan anerkendes, er det et krav, at sygdommen udelukkende eller i overvejende grad skyldes arbejdets særlige art og ikke andre ting. Det er også et krav, at der ikke er lægefaglig tvivl om, at sygdommen skyldes arbejdet.

Erhvervssygdomsudvalget vurderer derfor i hver enkelt sag, om der er en dokumenteret årsagssammenhæng mellem arbejdets forhold og udviklingen af sygdommen.

4. Arbejdsskadestyrelsens behandling af sagerne

Overfor Folketinget har Arbejdsskadestyrelsen i samarbejde med Arbejdstilsynet redegjort for behandlingen af sager fra LM Wind Power i perioden fra 1978 frem til nedsættelsen af taskeforcen³.

Formålet med taskeforcen har været at sikre en samlet og koordineret sagsbehandling af alle de anmeldte sager på baggrund af debatten.

³ Redegørelse om arbejde med vindmølleproduktion og anvendelse af styren på LM Wind Power i perioden 2000-2010, 8. marts 2011.

Redegørelse om arbejde med vindmølleproduktion og anvendelse af styren på LM Wind Power. Perioden 1995 - 1999. 27. april 2011.

Redegørelse om arbejde med vindmølleproduktion og anvendelse af styren på LM Wind Power. Perioden 1978 - 1994. 24. november 2011.

4.1 "Helbredseffekter af styren" – notat ved Professor Ph.d. Henrik A. Kolstad m.fl.⁴

Professor Ph.d. Henrik A. Kolstad m.fl. udarbejdede 11. april 2011 et notat til Arbejdsskadestyrelsen, der beskriver den eksisterende medicinske viden om generelle sammenhænge mellem udsættelse for styren og udvikling af sygdomme.

En konklusion i notatet er, at der kan være sammenhæng mellem langvarig udsættelse for styren og udvikling af sygdomme i centralnervesystemet, irritation af øjne, hud og luftveje og skader på cellernes arveanlæg (genotoksiske skader).

Notatet beskriver desuden, at der er nogen sammenhæng mellem styren og udvikling af hudsygdomme (dermatitis), og at der er en begrænset sammenhæng mellem udsættelse for styren og skader på lever, nyrer, bloddannende væv og immunsystemet.

Endelig beskriver notatet, at der er begrænset dokumentation for, at styren kan være kræftfremkaldende. Dokumentationen er stærkest for non-Hodgkins lymfom (lymfekræft) og kronisk lymfatisk leukæmi (blodkræft). Der er desuden visse holdepunkter for at styreneksponering kan være forbundet med forøget forekomst af kræft i bugspytkirtel og spiserør, men denne er ikke særlig dokumenteret.

Notatet og dets konklusioner blev drøftet på et principielt møde i Erhvervssygdomsudvalget i maj 2011. På mødet var der enighed om at anvende den eksisterende viden om årsagssammenhænge mellem udsættelse for styren og udvikling af sygdomme som grundlag for behandlingen og vurderingen af de anmeldte sager til Arbejdsskadestyrelsen. Erhvervssygdomsudvalget har herefter vurderet 18 konkrete sager efter indstilling fra Arbejdsskadestyrelsen. Sagerne, som har været forlagt for Erhvervssygdomsudvalget, er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 5.6.4.

4.2 Sagsbehandling

Arbejdsskadestyrelsens fokus har været at undersøge, om de anmeldte sygdomme er opstået på grund af arbejdet ikke mindst med styren. Sagerne er alle behandlet efter reglerne i arbejdsskadesikringsloven.

Da Arbejdsskadestyrelsens taskforce blev nedsat, var fokus primært på påvirkningen med styren i arbejdet ved LM Wind Power. Efterhånden som anmeldelserne kom ind til Arbejdsskadestyrelsen, blev fokus udvidet til også at omfatte andre påvirkninger i arbejdet ved LM Wind Power, herunder andre opløsningsmidler og ikke-kemiske påvirkninger som for eksempel glasfiberstøv. Desuden har Arbejdsskadestyrelsen modtaget et mindre antal anmeldelser vedrørende arbejde med styren for andre virksomheder. Sagerne er nærmere beskrevet i afsnit 5.

Arbejdsskadestyrelsen har indhentet oplysninger om sygdomme og det udførte arbejde i alle sagerne. Oplysningerne er indhentet dels fra tilskadekomne selv og dels i form af journaler fra tidligere undersøgelser hos tilskadekomnes egen læge eller andre speciallægeundersøgelser.

⁴ De øvrige forfattere er: Niels Ebbenhøj, overlæge, Bispebjerg Arbejdsmedicinsk Klinik, Elsebeth Lyng, professor ved Københavns Universitets Institut for Folkesundhedsvidenskab, Lars Andrup, Projektkoordinationschef, Cand.polyt., ph.d., Det nationale Center for forskning i Arbejdsmiljø og Maria Albin, MD Dr.Med.Sci., Medicinska Fakulteten, Lunds Universitet.

Det er en del af Arbejdsskadestyrelsens almindelige sagsbehandling at få bekræftet den anmeldte diagnose og ellers få stillet en diagnose. Fordelingen af diagnoser har derfor ændret sig ved sagernes afgørelse efter de gennemførte lægeundersøgelser af de tilskadekomne og sagernes behandling.

Arbejdsskadestyrelsens tilknyttede lægekonsulenter har vurderet hver enkelt sag i taskforcen inden afgørelsen.

Arbejdsskadestyrelsen har også registreret, om der har været en tidsmæssig sammenhæng mellem arbejdet med styren og debut af tilskadekomnes symptomer, da den tidsmæssige sammenhæng indgår som en del af den almindelige vurdering i Arbejdsskadestyrelsen af, om en erhvervssygdom skyldes arbejdet.

Selvom en sygdom opstår i forbindelse med et bestemt arbejde, er det ikke det samme som, at sygdommen skyldes arbejdet, da en tidsmæssig sammenhæng ikke er det samme som årsags-sammenhæng. For nogle sygdomme er det et krav for at blive anerkendt som en arbejdsskade, at symptomerne opstår i forbindelse med arbejdet. Det gælder for eksempel eksem. For andre sygdomme med lang latenstid, vil sygdommen først vise sig længe efter den arbejdsmæssige påvirkning. Det gælder for eksempel for kræftsygdomme.

Arbejdsskadestyrelsen var på virksomhedsbesøg ved LM Wind Power i september 2011 for at se produktionen og stille spørgsmål til virksomhedens medarbejdere.

I alle sager om mulig anerkendelse er arbejdsgiveren blevet hørt over sagens oplysninger.

4.3 Undersøgelser hos speciallæger

Arbejdsskadestyrelsen har sammen med de arbejdsmedicinske klinikker udarbejdet en særlig skabelon for arbejdsmedicinske speciallægeerklæringer i styrensagerne.

Arbejdsskadestyrelsen har henvist til denne særlige lægeundersøgelse på arbejdsmedicinsk klinik i 166 sager. Derudover har fagforbund og praktiserende læger henvist til arbejdsmedicinsk undersøgelse, så Arbejdsskadestyrelsen har i alt modtaget 211 speciallægeerklæringer fra de arbejdsmedicinske klinikker, samt et antal arbejdsmedicinske journaler.

Arbejdsskadestyrelsen har også henvist til andre speciallægeundersøgelser i de relevante sager, især ved mistanke om nervesygdomme (neurologi), hjerneskader (neuropsykologi) og hudsygdomme (dermatologi).

5. De 417 sager

Arbejdsskadestyrelsens taskforce har afgjort i alt 417 sager i perioden fra 20. februar 2011 til 31. oktober 2012. Sagerne om styren er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 5.5.

Tabel 2. Sager fordelt på erhvervssygdomme og arbejdsulykker

Sager i alt	417
- heraf anmeldt erhvervssygdom	402
- heraf anmeldt arbejdsulykke	15

Nogle tilskadekomne har mere end én sag. Det skyldes, at Arbejdsskadestyrelsen opretter en sag for hver konstateret sygdom. De anmeldte sager vedrører 329 tilskadekomne.

Tabel 3. Tilskadekomnes kønsfordeling

Mænd	224
Kvinder	105
I alt	329

Tabel 4. Tilskadekomnes aldersfordeling

- 26 år	10
27-36 år	78
37-46 år	94
47-56 år	95
57-66 år	47
67 – år	5
I alt	329

5.1 Afgørelser

38 ud af de 417 sager er blevet anerkendt. Heraf er 32 sager om erhvervssygdomme og 6 er sager om arbejdsulykker.

Det svarer til en anerkendelsesprocent på 9,1 i alt og 8,0 procent for erhvervssygdommene. Til sammenligning var den gennemsnitlige anerkendelsesprocent for alle erhvervssygdomme i 2011 på 26,0 procent.

Efter presseomtalen og debatten i februar 2011 er der blevet anmeldt mere end 10 gange flere erhvervssygdomssager fra LM Wind Power end gennemsnittet for et år⁵, og mange sygdomme og helbredsproblemer, som normalt ikke ville blive anmeldt på mistanke om en arbejds-skade, er blevet anmeldt for en sikkerheds skyld. De anmeldte sager dækker også en lang periode på op til 30 år tilbage i tid, hvor der i forvejen har været anmeldt arbejdsskader. Det har derfor været forventeligt, at en lavere andel af sagerne har kunnet anerkendes.

Af de 38 anerkendte sager er 25 sager afgjort med erstatning.

Tabel 5. Afgørelser

Sager anerkendt	38
- heraf forelagt for Erhvervssygdomsudvalget	2
Sager afvist	355
- heraf forelagt for Erhvervssygdomsudvalget	16
Sager henlagt/lukket*	13
Øvrige**	11
I alt	417

* Sager er henlagt efter ønske fra tilskadekomne, eller lukket igen fordi en nyanmeldt sag har vist sig at vedrøre en tidligere anmeldt sygdom.

** Øvrige sager vedrører revisioner og genoptagelser af erstatningsspørgsmål i tidligere anerkendte sager.

⁵ Til sammenligning blev der i perioden 2000-2010 behandlet i alt 786 sager fra LM Wind Power, heraf 323 erhvervssygdomssager og 463 ulykkestilfælde.

Sagens parter har mulighed for at klage over Arbejdsskadestyrelsens afgørelse indenfor 4 uger, og få sagen behandlet i Ankestyrelsen. Modtagne klager over Arbejdsskadestyrelsens afgørelser er derfor oversendt til Ankestyrelsen i 49 sager.

Tabel 6. Klager modtaget og sendt til Ankestyrelsen

Klager modtaget og sendt til Ankestyrelsen	49
- Afgørelse tiltrådt af Ankestyrelsen	26
- Afgørelse hjemvist af Ankestyrelsen*	2
- Ikke behandlet af Ankestyrelsen**	3
- Under behandling i Ankestyrelsen	18

* Den ene hjemviste sag er igen afvist efter indhentelse af yderligere oplysninger og ikke påklaget igen. Den anden hjemviste sag er påklaget af arbejdsgiver og afventer yderligere dokumentation fra tilskadekomne.

** Sager hvor klagen er kommet efter klagefristens udløb.

5.2. Diagnoser

Der er anmeldt mange forskellige sygdomme for tilskadekomne, der har arbejdet med styren på LM Windpower eller på andre virksomheder.

Mange af sagerne er blevet anmeldt med forskellige diagnoser om forgiftning med styren, for eksempel toksisk hjerneskade, hukommelses- og koncentrationsproblemer, mave-tarmproblemer, svimmelhed og hovedpine. Fordelingen af diagnoser har ændret sig efter sagernes behandling og de gennemførte lægeundersøgelser af de tilskadekomne, hvor der også er blevet stillet nye diagnoser, når de anmeldte diagnoser ikke har kunnet bekræftes.

Tabel 7. Diagnose ved sagens anmeldelse og afgørelse

Diagnose	Antal ved sagens anmeldelse	Antal ved sagens afgørelse	Anerkendte sager
Opløsningsmiddelforgiftning	45	22	8
Symptomer, gener og uklar diagnose	22	192	0
Anden forgiftning*	130	0	0
Kræftsygdomme	19	19	0
Hudsygdomme	63	61	9
Lunge- og luftvejssygdomme	34	36	5
Nervesygdomme	15	7	0
Psykiske sygdomme	14	6	0
Høresygdomme	9	7	6
Sygdomme i bevægeapparat	18	15	4
Andre sygdomme	20	21	0
Ulykker	15	15	6
Uoplyst**	13	16	0
I alt	417	417	38

* Sager der er anmeldt som forgiftning med styren og andre diagnoser end opløsningsmiddelforgiftning

** Der er tale om sager, der er afsluttet med en henlæggelse eller uden svar fra tilskadekomne.

De 38 anerkendte sager er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 5.4.

I 22 af de 417 sager er der ved sagens afgørelse stillet diagnosen opløsningsmiddelforgiftning eller toksisk hjerneskade. Ved sagens afgørelse har der ikke været sager med diagnoser på anden forgiftning.

I 192 af de 417 sager har det ikke været muligt at få bekræftet eller stillet en egentlig diagnose. Der er i de 192 sager tale om mange forskellige symptomer og helbredsgener, som lægeligt set ikke kan betegnes som en egentlig sygdom. Det er for eksempel oplevelsen af nedsat hukommelse, som ikke har kunnet påvises ved lægelig undersøgelse, tilbagevendende hovedpine, svimmelhed, eller diarré, forskellige psykiske symptomer, som ikke udgør en egentlig psykisk sygdom eller andre tilsvarende helbredsproblemer. I de 192 sager har det ikke været muligt at anerkende en arbejdsskade, da kravet om, at der skal være påvist en sygdom, ikke har kunnet opfyldes.

151 af de 417 sager er fordelt på en række forskellige kræftsygdomme, hudsygdomme, lunge- og luftvejssygdomme, nervesygdomme, psykiske sygdomme, høresygdomme og sygdomme i bevægeapparatet.

De 21 andre sygdomme er kroniske sygdomme og andre sygdomme, der ikke er arbejdsrelaterede, blandt andet kroniske tarmsygdomme, sukkersyge, blodpropper og bihulebetændelse.

5.3 Arbejdsmæssig påvirkning

Arbejdsskadestyrelsen har noteret, om den enkelte har arbejdet med styren, eller om der har været andre arbejdsmæssige påvirkninger i relation til den konstaterede sygdom.

Tabel 8. Arbejdsmæssig påvirkning oplyst ved sagens anmeldelse og afgørelse

Påvirkning	Oplyst ved sagens anmeldelse	Oplyst ved sagens afgørelse
Styren	275	335
Andre opløsningsmidler	59	13
Ikke-kemisk	34	50
Uoplyst	49	19
I alt	417	417

Ved sagernes anmeldelse blev styren anført som påvirkningen i 275 sager. I 59 sager blev påvirkningen anført som andre opløsningsmidler. Det er sager, hvor der på anmeldelsen ikke specifikt blev anført arbejde med styren eller anført arbejde med andre kemikalier eller opløsningsmidler end styren.

Ved sagernes afgørelse er det oplyst, at tilskadekomne i 335 sager har været udsat for styren. Der er således flere sager, der ved anmeldelsen var registeret som uoplyst eller andre opløsningsmidler, hvor det under sagsbehandlingen er blevet oplyst, at tilskadekomne har arbejdet med styren. De 335 sager om styren er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 5.5.

De 13 sager vedrørende andre opløsningsmidler dækker primært over sager med arbejde med epoxy. De 50 ikke-kemiske sager vedrører primært ergonomiske påvirkninger samt støj og støv fra glasfiber eller glasfibervæv.

De 19 sager med uoplyst påvirkning ved sagens afgørelse er hovedsagelig sager, som er henlagt efter ønske fra tilskadekomne, eller som er afvist, fordi tilskadekomne ikke har svaret på Arbejdsskadestyrelsens henvendelser om oplysninger.

5.4 De 38 anerkendte sager

Tabel 9. Anerkendte sager fordelt på påvirkning og diagnose

Diagnose	Styren	Andre opløsningsmidler	Ikke-kemisk	I alt
Opløsningsmiddelforgiftning	8	0	0	8
Hudsygdomme	0	5	4	9
Sygdomme i bevægeapparat	0	0	4	4
Høresygdomme	0	0	6	6
Lunge- og luftvejssygdomme	0	0	5	5
Ulykker	1	0	5	6
I alt	9	5	24	38

I de 9 anerkendte sager vedrørende udsættelse for styren er 8 anerkendt under diagnosen opløsningsmiddelforgiftning efter langvarig udsættelse for styren, og 1 sag er anerkendt som et ulykkestilfælde med akut styrenforgiftning.

De 5 anerkendte sager om andre opløsningsmidler vedrører alle allergisk hudeksem efter udsættelse for blandt andet epoxy.

De øvrige 24 anerkendte sager vedrører eksem efter håndtering af glasfiber, sygdomme i bevægeapparatet, hørenedsættelse efter udsættelse for støj samt lungesygdomme efter udsættelse for støv og ulykkestilfælde, der ikke har involveret en kemisk påvirkning.

Tabel 10. Anerkendte sager fordelt på påvirkning og arbejdsgiver

Anerkendte sager	Styren	Andre opløsningsmidler	Ikke-kemisk	I alt
LM Wind Power	3	4	19	26
Andre arbejdsgivere*	6	1	5	12
I alt	9	5	24	38

* Her indgår også sager, hvor tilskadekomne har arbejdet for flere forskellige arbejdsgivere, herunder LM Wind Power.

Der er anerkendt 26 sager for ansatte på LM Wind Power. Heraf omhandler de 3 sager udsættelse for styren, 4 omhandler udsættelse for andre opløsningsmidler og 19 sager omhandler ikke-kemisk påvirkning.

Tabel 11. Anerkendte sager fordelt på diagnose og arbejdsgiver

Diagnose	LM Wind Power	Andre arbejdsgivere*	I alt
Opløsningsmiddelforgiftning	3	5	8
Hudsygdomme	8	1	9
Sygdomme i bevægeapparat	4	0	4
Høresygdomme	2	4	6
Lunge- og luftvejssygdomme	4	1	5
Ulykker	5	1	6
I alt	26	12	38

* Her indgår også sager, hvor tilskadekomne har arbejdet for flere forskellige arbejdsgivere, herunder LM Wind Power.

5.5 De 335 styrensager

I forbindelse med sagsbehandlingen er der oprettet flere sager på den samme tilskadekomne, hvis denne har haft flere sygdomme. Disse sager er også blevet behandlet i Arbejdsskadestyrelsens taskforce, og der er derfor behandlet 82 af de 417 sager i taskforcen, hvor tilskadekomne har været udsat for andre påvirkninger end styren. Det følgende afsnit handler om de 335 af de 417 sager, hvor den arbejdsmæssige påvirkning i relation til den konstaterede sygdom har været styren.

5.5.1 Styrensager fordelt på diagnose

Tabel 12. Styrensager fordelt på diagnose

Diagnose	Antal Styrensager	Anerkendte sager
Opløsningsmiddelforgiftning	21	8
Symptomer, gener og uklar diagnose	188	0
Kræftsygdomme	19	0
Hudsygdomme	42	0
Lunge- og luftvejssygdomme	28	0
Nervesygdomme	3	0
Psykiske sygdomme	5	0
Høresygdomme	2	0
Andre sygdomme	19	0
Ulykker	4	1
Uoplyst*	4	0
I alt	335	9

* Der er tale om sager, der er afsluttet med en henlæggelse eller uden svar fra tilskadekomne.

I 21 af de 335 styrensager er der stillet diagnosen opløsningsmiddelforgiftning. Heraf har 13 sager ikke kunnet anerkendes som arbejdsskader, da kravet om at sygdommen skal skyldes arbejdet ikke har været opfyldt. 8 af disse sager er anerkendt.

I 188 af de 335 styrensager har tilskadekomne haft forskellige symptomer og helbredsgener, der lægeligt set ikke kan betegnes som en egentlig sygdom. Hovedparten af de anmeldte sager, hvor tilskadekomne har været udsat for styren, vedrører således uklare diagnoser med symptomer og helbredsgener i form af hovedpine, svimmelhed, kvalme, hukommelsesbesvær og diarré.

99 af de 335 styrensager er fordelt på forskellige kræftsygdomme, hudsygdomme, lunge- luftvejssygdomme, nerve-sygdomme, psykiske sygdomme og høresygdomme.

19 af de 335 styrensager vedrører andre sygdomme, herunder kroniske sygdomme og andre sygdomme, der ikke er arbejdsrelaterede, blandt andet kroniske tarmsygdomme, sukkersyge, blodpropper og bihulebetændelse.

I omkring halvdelen af styrensagerne, er symptomerne på sygdom opstået under ansættelsen. I mange af disse sager er symptomerne fortsat efter arbejdsophør, og tilskadekomne kan også

have oplevet en forværring af symptomerne, selvom de ikke længere arbejder med styren. Det er en indikation på, at sygdommene eller symptomerne ikke skyldes arbejdet.

I de øvrige sager er symptomerne opstået efter arbejdsophør. I de tilfælde er der således ikke en tidsmæssig sammenhæng mellem udsættelsen for styren og symptomdebut.

5.5.2 Styrensager fordelt på arbejdsgiver

Den offentlige debat tog udgangspunkt i arbejde med styren hos virksomheden LM Wind Power. I styrensagerne har langt de fleste tilskadekomne således været ansat hos LM Wind Power.

Tabel 13. Styrensager fordelt på arbejdsgiver

LM Wind Power	311
Andre arbejdsgivere*	24
I alt	335

* Her indgår også sager, hvor tilskadekomne har arbejdet for flere forskellige arbejdsgivere, herunder LM Wind Power.

24 af de 335 styrensager vedrører arbejde for arbejdsgivere, der har anvendt styren i produktionen, samt en virksomhed, hvor de ansatte har udført arbejde hos LM Wind Power.

Tabel 14. Styrensager fordelt på arbejdsgiver og diagnose

Diagnose	LM Wind Power	Andre arbejdsgivere	I alt
Opløsningsmiddelforgiftning	15	6	21
Symptomer, gener og uklar diagnose	180	8	188
Kræftsygdomme	16	3	19
Hudsygdomme	39	3	42
Lunge-luftvejssygdomme	27	1	28
Nervesygdomme	3	0	3
Psykiske sygdomme	5	0	5
Høresygdomme	1	1	2
Andre sygdomme	19	0	19
Ulykker	2	2	4
Uoplyst*	4	0	4
I alt	311	24	335

* Der er tale om sager, der er afsluttet med en henlæggelse eller uden svar fra tilskadekomne.

5.6 Særlige diagnoser og Erhvervssygdomsudvalgets behandling

I de næste afsnit er der fokuseret på sager med de typer af sygdomme, hvor der er en mulig sammenhæng med arbejde med styren, som det er beskrevet i det ovennævnte notat om ”Helbredseffekter af styren”.

Det er sager om forgiftning, hudsygdomme og kræft. Endelig er der et afsnit om de sager, som Arbejdsskadestyrelsen har forelagt for Erhvervssygdomsudvalget.

5.6.1 Sager om forgiftning

Af de i alt 417 sager har 22 sager vedrørt diagnosen opløsningsmiddelforgiftning, og 8 af disse sager er anerkendt som arbejdsskader på grund af arbejdet med styren. Fælles for de anerkendte sager om opløsningsmiddelforgiftning er, at der har været tale om langvarig udsættelse for styren, hvor udsættelsen er begyndt i 1970'erne og 1980'erne.

Opløsningsmiddelforgiftning medfører demens, fordi der sker varige neurologiske skader i hjernen på grund af udsættelsen for organiske opløsningsmidler gennem lang tid. Diagnosen bekræftes ved en række test af tilskadekomnes intellektuelle funktioner⁶.

I de 192 sager, der blev anmeldt som mulig opløsningsmiddelforgiftning eller anden forgiftning, har der været tale om forskellige symptomer og helbredsgener. Kendetegnende for disse er, at der har været tale om forskellige symptomer og helbredsproblemer, som for eksempel hovedpine, maveproblemer, svimmelhed og andre forhold, der lægeligt set ikke udgør en egentlig sygdom.

Akutte forgiftninger efter en kort kraftig udsættelse for eksempelvis styren kan anerkendes som arbejdsulykker. Akutte forgiftninger kan give akutte symptomer og ubehag i form af hovedpine, kvalme eller lignende, men akutte forgiftninger er ikke egnet til at give varige neurologiske følger. Der er anerkendt 1 sag om akut styrenforgiftning.

5.6.2 Sager om kræft

Generelt set udvikles kræftsygdomme efter langvarig og mere intensiv påvirkning med sygdomsfremkaldende stoffer. Kræftsygdomme har også generelt en lang latenstid, hvilket betyder, at der går lang tid fra den skadelige påvirkning finder sted, til sygdommen opstår.

19 sager har vedrørt kræftsygdomme.

I 7 af sagerne om kræft har diagnosen været lymfekræft eller blodkræft, og i 1 sag har diagnosen været kræft i spiserøret. Disse 8 sager har været forelagt for Erhvervssygdomsudvalget, fordi styren er under mistanke for at kunne medføre disse typer af kræft.

De øvrige 11 sager har vedrørt kræftformer, hvor der ikke er lægevidenskabelig dokumentation for en mulig sammenhæng med udsættelse for styren.

Ingen af de 19 sager om kræft har kunnet anerkendes. Det skyldes, at der ikke har været tilstrækkelig dokumentation for, at sygdommen er opstået som følge af tilskadekomnes arbejde.

5.6.3 Sager om hudsygdomme

Eksem, der er opstået på grund af hudkontakt med forskellige stoffer, herunder styren, kan anerkendes som arbejdsskader. Det fremgår af erhvervssygdomsfortegnelsen, gruppe G, I og K.

I alt 61 af de behandlede 417 sager har vedrørt hudsygdomme. I 42 af disse sager har tilskadekomne arbejdet med styren, mens der i de resterende 19 sager har været tale om andre former for påvirkninger. I 9 sager er hudsygdomme blevet anerkendt som arbejdsskader. I disse

⁶ Se ”Vejledning om opløsningsmiddelforgiftning”, www.ask.dk

sager har der været tale om andre påvirkninger end styren, herunder arbejdet med glasfiber og epoxy.

En række sager har vedrørt andre hudsygdomme end eksem samt mere uspecifikke hudgener. For de sager gælder, at der ikke lægeligt er påvist en sammenhæng mellem arbejdet med styren og udviklingen af de pågældende hudsygdomme og -gener.

For en del sager gælder, at tilskadekomnes hudsygdom er forsvundet igen og ikke har været påvist, mens den var til stede (eksempelvis ved lægekonsultationer). Disse sager har ikke kunnet anerkendes som en arbejdsskade, da kravet om, at der skal være påvist en sygdom ikke har været opfyldt.

En del af sagerne har vedrørt hudsygdomme, hvor tilskadekomne har haft tendens til betændte knopper eller bylder. I flere af de sager, har der været tale om sygdommen betændelse i svedkirtlerne (hidrosadenitis), som er en hudsygdom, der opstår uden nogen kendt sammenhæng med ydre påvirkning (en endogen sygdom) og derfor ikke kan anerkendes som en arbejdsskade.

Hudsygdommen betændelse i hårsækkene (follikulitis) kan opstå som følge af ydre påvirkninger, for eksempel snavs på huden og sved efter varmpåvirkning ved rifter og sår. På eksempelvis LM Wind Power arbejder man noget af tiden med tætsluttende beskyttelsesdragter, samtidig med at der er kontakt med slibestøv og glasfiber. Betingelserne for at udvikle follikulitis er altså teoretisk til stede. Der har imidlertid ikke været sager, hvor tilskadekomne med overvejende sandsynlighed har udviklet denne sygdom i forbindelse med arbejdet.

I flere sager har tilskadekomne oplyst om tendens til gullig sved efter arbejde med styren. Arbejdsskadestyrelsens dermatologiske speciallægekonsulenter har generelt vurderet, at der ikke er påvist nogen sammenhæng mellem udsættelse for styren og tendens til gulligt sved. I meget sjældne tilfælde kan gulligt sved skyldes sygdommen kromhidrose, der oftest opstår i puberteten og kan give gullig svedafsondring fra armhulerne, lysken og ansigtet. Der har ikke været sager, hvor der er påvist en sammenhæng mellem udsættelse for styren og tendens til gullig sved.

5.6.4 Sager i Erhvervssygdomsudvalget

Erhvervssygdomsudvalget har haft særlig opmærksomhed på at vurdere sager, hvor der kunne være en mulig sammenhæng mellem udsættelsen for styren og tilskadekomnes sygdom. Arbejdsskadestyrelsen har derfor forelagt 18 af de 417 sager for Erhvervssygdomsudvalget til vurdering af den mulige sammenhæng mellem tilskadekomnes arbejde med styren og den konstaterede sygdom.

De 18 sager har både vedrørt sygdomme, der ikke står på fortegnelsen over erhvervssygdomme, for eksempel kræft efter udsættelse for styren, og sager med sygdomme på fortegnelsen, hvor sammenhængen med arbejdet har været usikker, og der derfor har været grundlag for at efterprøve Arbejdsskadestyrelsens praksis for anerkendelse.

Af de 18 forelagte sager har de 8 vedrørt forskellige kræftsygdomme herunder lymfekræft, blodkræft og strubekræft. Arbejdsskadestyrelsen har også indhentet en yderligere ekspertvurdering fra forskningschef i Kræftens Bekæmpelse, overlæge Dr. Med. Jørgen H. Olsen inden forelæggelsen af sager om kræftsygdomme for Erhvervssygdomsudvalget.

Sagerne om kræftsygdomme har ikke kunnet anerkendes, da Erhvervssygdomsudvalget har vurderet, at der lægeligt set ikke er tilstrækkelig dokumentation for en årsagssammenhæng mellem tilskadekomnes arbejde og sygdom. Dermed har sygdommen ikke udelukkende eller i overvejende grad været forårsaget af udsættelsen for styren eller anden arbejdsmæssig påvirkning.

8 andre forelagte sager har drejet sig om diagnoserne opløsningsmiddelforgiftning, leverbetændelse, MCS⁷, bylder (hidrosadenitis) og tarmsygdommen kollagen kolit. Sygdommene har ikke kunnet anerkendes som arbejdsskader, blandt andet fordi Erhvervssygdomsudvalget har vurderet, at der har været klare konkurrerende årsager til den konstaterede sygdom eller tale om relativt kortvarige udsættelser for styren, som ikke i sig selv har været sygdomsfremkaldende.

De sidste 2 sager, som har været forelagt for Erhvervssygdomsudvalget, er blevet anerkendt. I begge sager har de tilskadekomne været udsat for glasfiberstøv i forbindelse med slibearbejde og har derfor fået en væsentlig forværring af deres forudbestående astma.

⁷ Symptomkomplekset, der betegnes MSC (Multiple Chemical Sensitivity), er en reaktion på dufte og kemikalier og ikke én bestemt sygdom men i stedet en række ukarakteristiske og diffuse symptomer. Sagen blev afvist, da Erhvervssygdomsudvalget vurderede, at der ikke er tale om en egentlig sygdom i lægelig forstand.